

NORGES INDSKRIFTER

MED DE ÆLDRE RUNER.

UDGIVNE

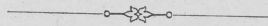
FOR

DET NORSKE HISTORISKE KILDESKRIFTFOND

VED

SOPHUS BUGGE.

I.

CHRISTIANIA.

A. W. BRØGGERS BOGTRYKKERI.

1891—1903.

2. Fredrikstad.

S. 45. Jeg har tidligere antaget, at denne Brakteat er en Kopi, i hvis Indskrift Brakteatens Forfærdiger ikke har lagt nogen sproglig Mening, men at den er en Efterligning af en nu tabt Original, som sandsynlig har indeholdt et ubestemmeligt Mandsnavn i Nominativ paa **-R**.

Det synes mig nu muligt (omend meget usikkert), at Indskriften paa det bevarede Eksempel kan være Original, og det synes mig nu ikke utilstedeligt i Brakteatens Indskrift at søge et fra venstre mod høire skrevet Mandsnavn paa **-R**.

Første Rune til venstre kunde efter Formen være den f. Eks. i Ødemotland-Indskriften forekommende Form for **h**. Men jeg antager Runen snarere for et efter en lodret Rammestreg følgende, mod venstre vendt **u**. Anden Rune er vistnok ikke **g**, men **d**, som har venstre Stav tilfælles med Rune 1. Rune 3 og Rune 4 læser jeg begge snarest som **u**-Runer, der er vendte mod venstre (og ikke som to **h**-Runer). Rune 5 er sikkert og tydelig **Y R**.

Indskriften synes altsaa at kunne læses **ūdūur**. Dette synes at være et sammensat Mandsnavn, hvis første Led er **ud**, udtalt *udd*. Dette synes foran Vokal at være opstaaet af **Udda*, d. e. den i Personnavne almindelige Stamme oldn. *Odd*, oht. *Ort*, fællesgerm. **Uzda*. Hvor tidlig *zd* i Nordisk er blevet assimileret til *dd*, mangler vi Midler til sikkert at bestemme.

Andet Led i Mandsnavnet paa Fredrikstad-Brakteaten kunde mulig gjengive Udtalen **ūur* (tostavelses) = nynorsk dial. *ur* m. »Bjærgugle« i det sydvestlige Norge; se Ross. Dette nynorske *ur* synes efter sin Form ikke at kunne være opstaaet af oldn. *úfr*, men synes at forudsætte et oldn. *úr* (Stamme *ú*). Dette kan have været en Sideform til *úfr*, ligesom Oldhøitysk har *úwo* ved Siden af *úfo*. Det nynorske *ur* forekommer i overført Betydning som andet Led af flere Sammensætninger og skifter da dialektisk med *-uw* og *-uvi*; f. Eks. *helur* »en gudsforgaaen Krabat«, men ogsaa *heluw* og *heluvi*.

Brakteatens **-uur** kunde da mulig være Nominativ af en *u*-Stamme. Om det beslægtede Mandsnavn **uha** se S. 247 og i det følgende under Rettelser til Indskrifterne fra Ødemotland og Hammeren.

Men det er kanské sandsynligere, at Brakteatens **uduur** gjengiver Udtalen **Udd-ūr*. Herfor taler følgende. Andet Led i Navnet har ifølge den her fore-

slaaede Tolkning samme Betydning som Navnet **uha** i Ødemotland-Indskriften, nemlig »Hubror, Bjærgugle«. Jeg skal i »Almindelige Bemærkninger« søge at paavise, at dette Navn kan følges som Navn paa Runemestre gennem flere Slægtled. Tildels forekommer det som andet Led i en Sammensætning. Jeg skal ogsaa søge at paavise, at en yngre Ætling af samme Slægt paa Konghell-Staven har samme Navn i den forandrede Form *wuf*, sandsynlig udtalt *Ūfi*. Skrifteiendommeligheder nedarves hos denne Slægt, saa at flere Eiendommeligheder fremtræder i Indskrifter til forskellige Tider. Nu har vi i Uhas Indskrift fra Ødemotland i Slutningen af begge Linjer **uu** som Gjengivelse af en eneste Stavelses Vokal. Derfor tænker jeg mig, at Fredrikstad-Brakteatens Navn **uduur** kan have været baaret af en Runemester af samme Slægt som **uha** og **hariuha** (Brakt. Nr. 57 Steph.). **uduur** har da kanskje snarest været udtalt **Udd-úr*. Da er Stammens udlydende Vokal faldt bort foran Nominativmærket *-r* ligesom sandsynlig i Aagedal-Indskriften, der er skreven af den samme Uha som Ødemotland-Indskriften.

Som en Lighed mellem disse Indskrifter og Fredrikstad-Indskriften kan endnu nævnes, at ligesom denne har 3 Venderuner, saaledes har ogsaa Indskrifterne fra Aagedal og Ødemotland flere Venderuner. Hvis det foregaaende er rigtigt, synes Fredrikstad-Indskriften neppe at kunne være ældre end Slutningen af 7de Aarh.¹⁾

Dog vil jeg have denne Tolkning af Fredrikstad-Brakteaten kun betragtet som et usikkert Forsøg.

B. Salin (Antiqvarisk Tidsskrift XIV 2) opfører S. 102 Tabel VI Fredrikstad-Brakteaten som det eneste i Norge fundne Eksempel af den danske Type af den dansk-gotlandske Afdeling af Brakteater, som har Fremstillingen Menneskehoved over et firføddet Dyr. Han beskriver og bestemmer denne Afdeling S. 49—51. De fleste Eksemplarer af den danske Type af denne Afdeling er fundne paa Fyn og Sjælland.